

GOED

3

Bewijzen, certificeren en kwalificeren in het Praktijkonderwijs

Een individuele leerroute van leerlingen is mooi, maar hoe breng je in beeld wat dat oplevert? Een vraag die zowel voor de leerling als voor uw school belangrijk is. Want met de opbrengsten van alle leerroutes brengt u kwaliteit in beeld. Ina Berlet en Marjolein Haandrikman van SLO hebben op verzoek van het Platform Praktijkonderwijs stil gestaan bij deze vraag. Hun rapport, 'Bewijzen, certificeren en kwalificeren in het Praktijkonderwijs' is onlangs verschenen. Omdat de inhoud ervan u verder op weg kan helpen, besteden we in deze nieuwsbrief aandacht aan hun rapport. We staan achtereenvolgens stil bij het leveren van maatwerk, het in beeld brengen van de opbrengsten van maatwerk via bewijzen, certificaten en kwalificaties, en er wordt vanuit de praktijk nagegaan of en hoe er op dit moment gewerkt wordt met bewijzen, certificaten en kwalificaties.

ACHTERGROND

Iedere school voor praktijkonderwijs werkt aan het optimaal voorbereiden van de leerlingen op werk en aan een zo breed mogelijke vorming van de leerling. Deze wettelijke taak wordt zoals u weet vertaald in de vier domeinen: voorbereiden op werken, wonen, vrije tijd en burgerschap. De opbrengsten van het onderwijs worden door iedere school in beeld gebracht. Dit betekent dus dat als de school opbrengsten in beeld brengt, dat dit wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van de leerlingen op deze vier domeinen. Maar hoe breng je dat in kaart?

MAATWERK

De vraag naar maatwerk binnen het praktijkonderwijs is de laatste jaren alleen maar toegenomen. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld de verbreding van de doelgroep (leerlingen met IQ tussen 55-80/ 85 worden

toegelaten), de toegenomen uitstroom naar vervolgoopleidingen op het mbo én de gewenste aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Om maatwerk te kunnen bieden beschikt iedere leerling over een Individueel Ontwikkel Plan (IOP). Richtinggevend voor een IOP zijn de wensen, ambities en kwaliteiten van een leerling. In het tweede, uiterlijk derde leerjaar wordt door school, leerling en ouders een uitstroomprofiel overeengekomen. In het uitstroomprofiel is een streefdoel opgenomen, waarin wordt aangegeven wat de te verwachten uitstroom is. Het streefdoel kan betrekking hebben op uitstroom naar werken, leren of een combinatie van beide. De school doet er samen met de leerling en de ouders alles aan om het streefdoel te behalen. Om de kans op uitstroom naar een betaalde baan of vervolgonderwijs te vergroten is het zaak de opbrengsten van het IOP, dus wat de leerling heeft geleerd, in beeld te brengen. Maar hoe kunnen deze opbrengsten in beeld worden gebracht? Dat kan door middel van bewijzen, certificaten en/of kwalificaties.

BEWIJS

Met een bewijs kan een leerling aantonen wat hij of zij heeft geleerd. Een voorbeeld van het werken met bewijzen is de map Beheersingsdoelen Praktijkonderwijs die alle aan Stimulans deelnemende scholen dit jaar hebben ontvangen. Met behulp van de beheersingsdoelen kan worden aangetoond wat een leerling heeft geleerd op het gebied van Nederlandse taal, rekenen en wiskunde, cultuur en maatschappij en informatiekunde. Een voorbeeld van een bewijs is: 'de leerling kan meterstanden aflezen'. Een school bepaalt zelf de wijze van invulling en wijze van beoordeling. Het voordeel van bewijzen is het leveren van maatwerk, het nadeel is dat ze geen doorstroomrechten naar het vervolgonderwijs of recht op betaalde arbeid bieden. Met andere woorden: de civiele waarde van bewijzen is miniem.

CERTIFICAAT

Met behulp van een certificaat kan een leerling laten zien dat er delen van een beroepsopleiding (bijvoorbeeld een lascertificaat) of bepaalde vaardigheden waarvoor geen beroepskwalificatie bestaat (zoals schoonmaken) worden beheerst. De vereisten die nodig zijn om voor een certificaat in aanmerking te komen zijn vastgesteld door een externe instantie. Branchecertificaten (bijvoorbeeld VCA) worden landelijk erkend. In vergelijking met een bewijs heeft een certificaat dus meer

civiele waarde: een certificaat vergroot de kans op een betaalde baan of doorstroom naar vervolgonderwijs.

KWALIFICATIE

Met het behalen van een kwalificatie laat een leerling zien te voldoen aan door het ministerie van OCW vastgestelde kwalificatiedossiers. Voorbeelden van kwalificaties voor leerlingen praktijkonderwijs zijn de AKA en niveau 1 diploma's. Een school voor praktijkonderwijs mag in samenwerking met een ROC/AOC onderwijs verzorgen gericht op het behalen van een kwalificatie, maar mag de leerlingen geen kwalificatie toekennen. Dat mag alleen een daarvoor bevoegde instantie (ROC/AOC). Een kwalificatie heeft civiele waarde: het geeft vastgestelde doorstroomrechten binnen het beroepsonderwijs en vergroot de kans op een betaalde baan.

VERBINDING

Met bewijzen, certificaten en/of kwalificaties kunnen de opbrengsten van maatwerk in beeld worden gebracht. Bewijzen zijn het meest flexibel (iedereen kan een bewijs behalen) en kunnen worden ingezet binnen de domeinen werken, wonen, vrije tijd en burgerschap. Certificaten en kwalificaties zijn door hun civiele waarde iets minder flexibel (afhankelijk van wensen en kwaliteiten leerling) en kunnen worden ingezet binnen het domein werken. Door het in beeld brengen van de opbrengsten van het onderwijs kan een verbinding worden gelegd tussen maatwerk (waar dat nodig is) enerzijds en doorstroommogelijkheden naar vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt (waar dat mogelijk is) anderzijds. Vertaald naar de school betekent dit dat de leerling in de onderbouw bewijzen verzamelt en al doende een beeld vormt van de eigen kwaliteiten en toekomstmogelijkheden. In de midden- en bovenbouw kan de leerling toewerken naar een bepaalde sector of branche en zich profileren door middel van certificaten en/of kwalificaties die doorstroommogelijkheden bieden naar de gewenste baan of vervolgoopleiding.

DE PRAKTIJK

Tot zo ver de theorie, nu de praktijk. Aan Anne de Wit – teamleider bij School voor Praktijkonderwijs Het Streek te Ede – en Frans van Efferink – directeur Praktijkschool De Rijn te Katwijk aan de Rijn – hebben we gevraagd hoe zij op dit moment werken met bewijzen, certificaten en kwalificaties. Op Praktijkschool De Rijn ontvangen de leerlingen

onder meer twee keer per schooljaar een rapportfolio. Daarin zijn foto's te zien van werkstukken voorzien van commentaar van de leerling en een beoordeling van de docent. Voor wat betreft het werken met certificaten gaan alle leerlingen van Het Streek verplicht op voor het behalen van de certificaten 'schoonmaak' en 'veilig op stage'. Daarnaast kunnen leerlingen bij beide scholen, dankzij een nauwe samenwerking met het lokale ROC, een AKA of niveau 1 diploma behalen. Volgens beide scholen is het belangrijk te werken met certificaten en kwalificaties. Door te werken met certificaten en kwalificaties wordt een rijke leeromgeving gecreëerd waarin de leerling genoeg te kiezen heeft, de leerkracht een houvast heeft op welke wijze hij/zij richting kan geven aan het leren én waar de tevredenheid onder ouders, leerlingen en stagebedrijven hoog is. Beide scholen zien toekomst in het werken met bewijzen, certificaten en kwalificaties: je kunt zo per leerling in kaart brengen wat hij of zij gaandeweg heeft geleerd en wat de school daar in haar aanbod aan heeft bijgedragen. Anne de Wit geeft wel aan dat het van groot belang blijft om, in het volgsysteem, te laten zien welk aandeel de school (doelen stellen, plannen, evalueren, bijstellen) heeft geleverd in de begeleiding van de leerlingen.

OPBRENGSTEN IN BEELD

De opbrengsten van de individuele leerroute van uw leerlingen kunnen dus in beeld worden gebracht aan de hand van bewijzen, certificaten en kwalificaties. Om hieraan tegemoet te komen zijn binnen Vensters voor Verantwoording, een vo-breed project waarin wordt gewerkt aan landelijke indicatoren die op termijn voor alle scholen op internet ontsloten gaan worden, specifieke prestatie-indicatoren voor het praktijkonderwijs opgenomen. Scholen voor praktijkonderwijs kunnen per schooljaar inzichtelijk maken hoeveel leerlingen een (branche)certificaat dan wel AKA/niveau 1 diploma hebben behaald. Deze gegevens worden aangeleverd aan de hand van de landelijke uitstroommonitor. Zo kan iedere school de opbrengsten van haar onderwijs helder in beeld brengen.

TOT SLOT

U kunt het rapport downloaden via www.platform-praktijkonderwijs.nl. Voor vragen en/of opmerkingen over deze nieuwsbrief kunt u contact opnemen met Dennis Heijns van het secretariaat van het Platform: 010-4041142 of dmsheijns@actisadvies.nl.

